

“La visceralitat és el motor i impuls de l’obra”

La directora teatral Carme Portaceli (València, 1955) torna al TNC amb ‘L’Auca del Senyor Esteve’. Proposa una nova mirada sobre el clàssic, amb el franquisme com a teló de fons i captant l’essència del Rusiñol més irònic.

dia. Em va proposar que ho fes jo, precisament per això d’innovar.

—**Ja heu proposat lectures teatrals de més textos.**

—Sí. Tot i que crec que sóc molt respectuosa amb la novel·la de Rusiñol i estrictament amb allò que he cregut que era l’esperit de l’autor i de l’obra. A més, a l’hora de readaptar el text, Pablo Ley, dramaturg, i jo comptàvem amb l’assessorament històric de Jordi Font, per ser rigorosos i no ser incongruents a l’hora de portar la trama cap a l’època franquista.

—**Què us n’interessava, especialment, de l’Auca del Senyor Esteve?**

—La possibilitat de fer una obra més èpica, de parlar d’un moment històric; específicament d’allò que considero el període més important d’aquest país, el franquisme. Volia parlar d’una mena d’economia i, per tant, d’una visió de la vida que s’acabaria el 1975, amb la mort de Franco, quan a l’obra en Ramonet marxa de casa i exclama que aquella no és la vida que vol portar. M’interessava també fer el retrat de la Barcelona d’una determinada època; oferir una versió dels catalans i de Catalunya, i sobretot, de la Barcelona que conec.

—**La vostra Auca és més a prop de la novel·la de Rusiñol que no pas de l’obra teatral posterior.**

—Sí, la novel·la té més força, i la ironia de Rusiñol és molt més explícita que no pas a l’obra teatral, més

L’Auca del Senyor Esteve va alçar el teló del TNC ara fa tretze anys. Què aporta, aquesta nova escenificació?

—Va ser una idea de Sergi Belbel,

director del TNC. Volia repetir *L’Auca*, no en la seva versió convencional, sinó amb una revisió absoluta del text i de l’escenificació, acostant la història a les nostres vivències d’avui

JORDI FLAY

complaent amb la burgesia menestral. La novel·la és molt més punyent, i els personatges hi tenen un relleu més marcat. A l'obra només hi passa per sobre; fa alguna broma sobre el fet de ser garrepa, però la veritat és que no té tanta gràcia com a la novel·la. Tractem els personatges des de la intenció de representar aquesta burgesia que calla. I qui calla consent, ja se sap. Enfront d'això, creem un personatge com el del senyor Ramon, que Rusiñol mata al segon acte de l'obra perquè no té importància. Nosaltres, basant-nos en el fet que es diu igual que el nét, el fem reviure i li fem descobrir que la vida podria haver estat diferent i que, ideològicament, no va estar tranquil. El seu nét, però, té la oportunitat de viure d'una altra manera.

—Perquè els Esteves, en el fons, van combregar amb la ideologia del moment...

—Bé, ja ho diu al principi de l'obra l'avi Esteve: "Havíem perdut la guerra, però, apa nois, a treballar que cal aixecar un negoci." No estaven d'acord amb el franquisme, però allò que més els interessava era fer-se rics. No calia que fossin feixistes, eren conservadors.

—L'essència dels Esteves, doncs.

—Allò que volíem conservar. Rusiñol ho explica molt bé amb en Ramonet, a qui li ha tocat de viure una altra època, que molts no van tenir la sort de viure. La sort és un factor important. Jo, per exemple, sóc la primera dona que munta a la sala gran del TNC, perquè he pogut viure aquesta opció. He patit molt la discriminació, la invisibilitat, però he tingut la sort de viure aquest moment. Quantes dones abans que jo no ho han pogut viure perquè una determinada època no els va donar la possibilitat de participar de la vida com un ésser humà normal.

—El vostre muntatge reflecteix aquesta situació?

—Sí, queda reflectida en l'opció que Rusiñol dóna a l'Esteve al final de la seva vida, quan diu al seu fill: "Pensa en tot allò a què renunció fent el que faig." D'una manera o d'una altra li diu a en Ramonet: "Jo no he viscut, no he estat home, ni jove, perquè tu continuessis." El senyor

Esteve no va poder viure de cap més manera, i em permeto de fer l'acudit de fer reviure el senyor Ramon perquè faci tot allò que no ha pogut fer a la vida. També ho aprofita per denunciar fets que mentre era viu va haver de silenciar.

—Què me'n dieu del conflicte entre el comerciant i l'artista? Té la mateixa vigència durant al franquisme que a principi del segle XX?

—Hem perdut la guerra! El conflicte continua vigent durant el franquisme, i més tard també. Jo mateixa, quan a vint anys vaig dir a casa que volia fer teatre, a la seu d'una família burgesa, va ser un drama. Hauria d'haver estat arquitecta, metgessa; un ofici *normal*. Som a Espanya, l'únic país on no hi ha ni una sola televisió que faci un programa exclusivament d'art, com a tot arreu del món. No hi ha ningú que vulgui fer res més que guanyar diners.

—La dona sempre és protagonista, a les vostres obres. A la proposta de *L'Auca del Senyor Esteve*, però, el paper de les dones es manté secundari, com a l'original.

—No es tracta que a les meves obres les dones hi tinguin un paper més rellevant que els homes. Jo diria, més aviat, que els homes tenen un paper important a tot arreu i a les meves obres el tracte és igualitari. Sóc partidària de la integració, no de l'exclusió. Per tant, destino el mateix lloc als uns que als altres.

—Però tot i la relectura de l'obra, aquest és un aspecte que s'ha conservat tal com era.

—Evidentment, *L'Auca* és una obra d'homes. Mireu quines animalades diu sobre les dones el vell Esteve. No és que ho diguem nosaltres; són les paraules que va posar Rusiñol en boca de l'avi. Això sembla que algun crític no ho sabia, perquè parlen d'un "masclisme recalçant i fora de moda". Fora de moda, ara! Que no vol dir que no hi sigui, sinó que ja no s'atreveixen a dir segons quines barbaritats. Ara bé, els anys 50 si que hi era. I si no, mireu enrere i comptem quantes dones hi havia treballant fora de casa. I avui, quantes dones hi ha amb càrrecs alts?

—Poques, sens dubte.

—Quan vam fer l'obra *Què va passar quan la Nora va deixar el seu home*, a l'última cançó que cantava deia: "Aquí em teniu, dintre de la meua gàbia d'or. La barca s'enfonsa i jo no puc anar més lluny, però tu seguiràs riu amunt." Són moltes les dones que han donat la vida per obrir el camí a les que hi som ara. En el cas de *L'Auca*, no hi ha més personatge que el que ja es recrea per conferir un paper diferent a la dona. Però la senyora Roseta, per exemple, és un personatge clau a l'obra. Encara més, és una de les seves claus ideològiques. La Roseta calla, somriu, però també crida els noms dels morts d'una guerra absurda, i de tots dos bàndols. I els inculca al seu nét, l'artista, que és qui necessita tenir present aquesta me-

La desconexió valenciana

Les arts escèniques valencianes i els seus professionals sofreixen una crisi a conseqüència dels canvis al Circuit Teatral, amb una extensa llista de despropòsits que els ha portat a alçar la veu contra la política teatral de la Generalitat Valenciana. La directora valenciana Carme Portaceli descriu la situació com "una desconexió total amb la resta de l'estat". L'autora explica que fa uns quants anys que va mirar de parlar amb la directora de Teatres, Inmaculada Gil, sense cap resultat. "Mai no m'ha passat això de no poder accedir a una persona. És sorprenent, però bé: tot allò que passa a València és sorprenent en molts aspectes. No hi ha cap interès per part del govern a facilitar la producció." Una situació comparable al polèmic cas de la reforma del teatre romà de Sagunt: "Una història que es va utilitzar amb un objectiu purament polític en què el teatre era la cosa menys important." Portaceli considera que en la situació actual hi ha "una manca de pràctiques democràtiques patètica".

mòria per crear. Perquè si un artista no té memòria no té res.

—**Entre les crítiques de l'obra hi ha opinions d'allò més variades; des de qui troba que es conserva l'essència de Rusiñol fins a qui parla d'una història feta amb ressentiment. Amb quina us quedeu?**

—La nostra aposta és prou arriscada i tracta d'una varietat de temes molt àmplia. Amb tot, la crítica no s'hi ha mullat gaire. L'essència de Rusiñol, efectivament, hi és. Potser qui parla de ressentiment ho fa amb una manca de tolerància envers les idees alienes, però de rancúnia i d'odi a l'obra no n'hi ha gens. De tota manera, em quedo amb la crítica que va fer de l'obra el besnét de Rusiñol. Va abraçar-me i em va dir que trobava que la nostra proposta contenia l'esperit del seu besavi, molt més que no pas les obres basades estrictament en el text teatral de *L'Auca*.

—**Sens dubte la vostra *Auca del Senyor Esteve* té un fons social.**

—El teatre hauria de ser un lloc on la gent pogués entretenir-se en majúscules, on una comunitat es reunís i pogués compartir unes determinades reflexions, fer-se unes preguntes, i viure conjuntament unes emocions. Per part nostra, mai no hauríem de tractar de demostrar al públic que sabem fer teatre. És una qüestió de *feedback* amb l'espectador.

—**El vostre teatre s'ha comparat sovint amb el de Brecht. L'accepteu, aquesta comparació?**

—És innegable que som post-brechtians; per a mi és un dels personatges més importants de l'escena teatral, però no pretenc un distanciament emocional amb l'espectador. M'interessa convertir allò petit en èpic, transcendir allò què passa. Volem mostrar a l'espectador que allò que passa sobre l'escenari no és únicament una representació. En el cas de *L'Auca* fem servir la projecció d'imatges per tal que l'espectador s'adoni que no es tracta només d'un invent.

—**Quin paper hi fa, la música en directe, a la vostra obra?**

—Ja fa anys que treballo amb Dani Nel·lo, l'autor de la música original, i coincidim en la convicció que la música ha de tenir un paper dramàtic

JORDI PÍLAY

"Evidentment, *L'Auca* és una obra d'homes. Mireu quines animalades diu sobre les dones el vell Esteve. No és que ho diguem nosaltres; són les paraules que va posar Rusiñol en boca de l'avi"

propi. En molts moments és un punt que ajuda a fugir del realisme per arribar a la pulsio més emocional, a treure pes al text, perquè no m'interessa gens la transcendència. Volem parlar des de la comprensió total. Des de la visceralitat absoluta, que és motor i impuls de l'obra.

—**La fugida del naturalisme és una constant en la vostra obra.**

—Personalment, no m'interessa com a llenguatge teatral. Crec que

el teatre és abstracció i ha de dir més d'allò que ja diu l'evidència. És un viatge en què comparteixo amb tot l'equip la recerca de la veritat dins aquest tot estripat en què el costumisme i el naturalisme ens serveixen per a crear la crítica. Aquesta visió reclama la complicitat del grup, i en aquest sentit l'equip de *L'Auca* comparteix totalment aquest plantejament.

Maria Junyent